

De hol tettek le a földbe téged,
Hol sírod, nem tudja senki sem!

Számkiűztek nemzeted körébül,
Számkiűzve volt még a neved is,
S bedőlt sírod a század terhétül,
Mely fölötte fekszik, mint pa zs.

Oh, de lelked, lelked nem veszett el,
Ilyen lélek el nem veszhetett;
Szálj le hozzánk hősi szellemeddel,
Ha kezdőd k majd az ütközet.

Vedd a zászlót, vedd szellemkezedbe,
S vidd előttünk, mint hajdan vived,
S másvilági hangon lelkesítve
Erősítsd meg seregünk szívét!

S rohanunk az ellenség elébe,
S ha utánunk nyu' száz drága kéz,
S lesz előttünk száz ha'álnak képe:
Nem lesz köztünk, aki visszanez.

S majd ha eljön győzedelmünk napja,
A szabadság dicső ünnepe,
Így kiált föl millióknak ajka:
Aki kezdte, az végezte be!

(Petőfi Sándor.)

Párbeszéd március 15-re.

(Két diák beszélget.)

Karcsi: Szervusz, Pista! Készen vagy a magyar dolgozattal?

Pista: Még nem csináltam meg én se. De jó hogy jöttél, most legalább közösen megbeszéljük a dolgot! Mi a dolgozat címe?

Karcsi: Mire tanítanak bennünket a márciusi ifjak?

Pista: Ez nem lesz olyan nehéz, hiszen éppen most tanul-tuk történelemből a szabadságharcot.

Karcsi: Igaz!

Pista: De erről nem volt szó sem az órán, sem a tan-könyvben!

Karcsi: Az nem baj, azért még's sokat tanulhattunk belőle, csak gondolkozzunk egy kicsit! Például azt, hogy akkor valósult meg először és igazán a magyar demokrácia!

Pista: Hogyan érted ezt?

Karcsi: Emlékszel, azt tanultuk, hogy 1848-ban eggyé lett végre a magyar! Leomlottak az évszázados válaszfalak magyar és magyar között, nem volt többé kivátságos nemes és jogtalan jobbágy: egyforma fiai lettek valamennyien a magyar hazának.

Pista: Hát addig miért volt különbség magyar és magyar között?

Karcsi: Különbség mindig van ember és ember között. De az, ami negyvennyolc előtt volt egyik magyar és a másik között, az mégis lealázó volt.

Pista: Hogy érted ezt, nem értem világosan.

Karcsi: Bizonyosan hallottál már arról, hogy több mint négyszáz évvel ezelőtt az elnyomott jobbágyság, a mai földművelők ősei, fegyvert fogtak azért, mert 'gazságtalannak' találták, hogy csak ők fizettek adót ebben az országban, a nemesek pedig nem, azon a címen, hogy ők vérrel adóznak, vagyis katonáskodnak. Ez igazságtalan volt, mert, hiszen ekkor már a jobbágnak kellett katonáskodni is, a nemesség megválthatta ezt a kötelességét is. Így a jobbágy viselte mindkét terhet: az adózást is, meg a katonáskodást is. A magyar nép nem a haza védelmétől akart megszabadulni, csupán a kétszeres adózást tartotta sérelmesnek magára, amikor mások — a nemesek — egyiken sem vettek részt. A vége mi lett? Ismered jól a történelemből: Verbőczy hírhedt „Hármaskönyvé”-ben kimondták, hogy a jobbágy örökre földhöz van kötve, máshová nem költözhet, fia-leánya pedig akármilyen ügyes, tehetséges, mindig csak jobbágy maradhat, nem emelkedhet ki följebb soha. Kivételesen csak a papság volt, ahová szegény ember fia is feljuthatott, s elérhette a legnagyobb méltóságokat is.

Pista: Értem most már!

Karcsi: A legszegényítőbb azonban az volt, hogyha a jobbágnak a saját földesura ellen volt valami panassza, csak hozzá fordulhatott igazságért. És mit gondolsz, a földesúr elítélte saját magát, még akkor is, ha tényleg ő volt a hibás?

Pista: Hát ezt igazán nem képzelem.

Karcsi: Látod, és ez így volt még azután is évszázadokon át. Hiába védte a szegény jobbágyot a nagy fejedelem, Rákóczi, a nemesség ellen, mindez nem változtatott a jobbágy sorsán. Földet nem vehetett, tovább nem tanulhatott, ő viselte a nemzet minden terhet, joga pedig nem volt semmi sem.

Pista: Értem! Ez tényleg nagy igazságtalanság volt!

Karcsi: A múlt században azután olyan önzetlen magyarok adtak hangot a szegény jobbágyság sérelmeinek, mint Széchenyi István, a legnagyobb magyar. Ő azt mondta, hogy lehetetlen kizárni a jogokból azt a népet, amely a nemzet nagy többségét alkotja, s amely egyedüli alapja a nemzetnek.

Pista: Így érkezett el 1848 március 15-éje!

Karcsi: Igen! Nyugaton a nagy nemzetek egyre kivívták szabadságukat, mindenhol jogot adtak a népnek s ledöntöttek minden választófalat polgár és polgár között, egyetlen, ami különbséget tett köztük ezután is: az a hazának tett nemes, önzetlen szolgálata nagysága volt!

Pista: Ez helyes és igazságos volt!

Karcsi: Kimondták azután nálunk is — a márciusi nagy napok után, — hogy a törvény előtt mindenki egyenlő, min-

denki tanulhat származására való tekintet nélkül, gondolatait szabadon elmondhatja, földet vehet, minden eddigi kiváltság megszűnik, szóval ledöntöttek minden választófalat magyar és magyar, polgár és polgár között.

Pista: Akkor miért ünnepelünk mégis minden március 15-én?

Karcsi: Azért, mert a szabadságot megkaptuk ugyan, de azt meg is kellett védelmeznünk az osztrákok ellen! Akikkel évszázadokon együtt éltünk, s akik továbbra is el akartak nyomni bennünket, hogy ők könnyebben élhessenek!

Pista: Ez a veszedelem teremtette meg azután az igazi magyar demokráciát?

Karcsi: Igazad van! Soha olyan egységes nem volt még nálán a magyar, mint akkor, amikor Petőfi hatalmas riadójára talpra állt a nemzet s Kossuth zászlói alá állott! Nem volt különbség többé magyar és magyar között, honvédek lettek valamennyien, hogy a vér nélkül megszerzett szabadságot életükkel, vérükkel is megtarthassák. A volt jobbágyfiú együtt küzdött a főnemes fiával, egy zászló alatt, s az lett a túszt közülük, aki bátrabban, elszántabban harcolt a hazáért!

Pista: Ma is bajban van hazánk. Újjá kell építeni azt, amit a világháború lerombolt. Most igazán ismét eggyé lehet minden magyar az újra kivívott demokráciában! Akkor fegyverrel kellett megvédelmeznünk az ellenség ellen, most a munka szerszámával kell megvédelmezni a pusztulás ellen!

Karcsi: Nagyon helyesen mondod! Látnod, ez az egyik, amire a márciusi ifjak tanítanak! De másra is tanítanak, csak kérdezzük meg őket!

Pista: Arra, hogy akkor igazán nagy, hatalmas a nemzet, ha egyet akar minden tagja.

Karcsi: Igen! Ez a mi fajtánk, azt mondják, széthúzó! Es tényleg, történelmünk is azt tanítja, hogy minden csapásunknak, bukásunknak a széthúzás, pártoskodás volt az előidézője! Ez hozta reánk Mohit, Mohácsot! Tanulhatunk belőle! Viszont azt is láthatjuk történelmünkéből, hogy amikor egy volt a nemzet, mint negyvennyolcban, Kossuth szavaival élve: a „pokol kapui sem bírtak vele!“! Ne azt nézzük tehát egymásban, ami szétválaszthat, hanem azt, ami közös bennünk: a hazának tett önzetlen szolgálatot! Erre is azok a nagy márciusi ifjak taníthatnak meg bennünket.

Pista: Hogyan?

Karcsi: Ugy, hogy ők, amikor áldozatot kívánt tőlük a haza, nem nézték, ki milyen származású, kinek mik a szülei, hanem kardot, fegyvert fogtak, s indultak a közös ellenség ellen! Pedig nem kis lelkielő kellett ahhoz, hogy az első nagy felkészülés után fegyvertelenül kiálljanak a számban sokkal nagyobb, és jobban felszerelt ellenség elé. Az első lelkesedés elhamvad az első éjszaka hidegében, a nélkülözésben, az éhezésben, fáradságban. Kitartani a legnehezebb ilyenkor. Ez a nagy márciusi ifjúság azonban éppen ezt mutatta meg maradék-

talánul a mi számunkra is! Nem csüggedtek el akkor sem, ha több volt az ellenség náluknál, csak még elszántabban harcoltak; ha nem volt fegyverük, elvették az ellenségtől! Nem volt meleg téli ruhájuk? Fűtötte őket a szent lelkesedés, amely azt mondta nekik, hogy amikor az ellenséget támadják, szabadságuk ellenségeit kergetik ki az országból, szüleik, testvéreik, otthon maradt rokonaik házáat, földjét védelmezik meg kitarításukkal, köteleességtudásukkal. Mert a szabadság, a függetlenség nagyobb kincs a világon mindennél, amiért tűrni is meg kell tanulni, szenvedni is!

Pista: Ma is ugyanez a helyzet, barátom! Nincs rendes ruhánk, nincsenek tankönyveink, nem elégséges a mindennapi kenyér? Lehet. De jobb ruhánk, tankönyveink, nagyobb és jobb kenyérünk csak akkor lesz, ha követjük a márciusi ifjak példáját: teljesítjük minden köteleességünket úgy, mintha egyedül rajtunk állana a haza sorsa, megszerzett demokráciánk jövője! Azok a negyvennyolcas fiatalok is éheztek sokszor, ruhájuk se, fegyverük se volt mindig megfelelő, de kitartottak a rosszban is, mert tudták, hogy csak szenvedéssel, sok-sok küzdelemmel lehet megtartani a már egyszer kivívott szabadságot! Szolnok, Isaszeg, Vác, Nagysalló tanuskodnak a nagy márciusi ifjúság köteleességtudásáról, önfeláldozó hazaszeretetről!

Karcsi: De hogyan kövessük mi őket a köteleességtudásban és hazaszeretetben, mikor most nincs háború?

Pista: Nemesak a háborúban van köteleességteljesítés és önfeláldozó hazaszeretet, éppen úgy megvan az a békés életben is. Még csak az sem mentség, hogy mi még fiatalok vagyunk hozzá! Mindenki nek ott kell dolgoznia, ahová tehetsége, vagy a haza állította. De ott aztán egész tehetségével, teljes tudásával és szorgalmával dolgoznia kell! A diáknak a tanulás a legfőbb munkája, végezze el azt úgy, olyan gonddal és szorgalommal, mintha ezen múlna a haza megszerzett szabadsága, demokráciája: a földmivelő az eke szarva mellett, az aratásban és minden más munkájában találja meg ezt a feladatot, az épáros, a gyári munkás, a hivatalnok mind egyaránt fontos munkát végeznek, amely nélkül nem lehet állam életet élni, csak egy a fontos, teljes tudással, minden munkakedvvel kell a reánk szabott munkát végrehajtani! Azok a márciusi ifjak se mondták az ütközet előtt, hogy nem reggeliztünk még, hanem, ha jött a parancs, hogy roham! minden gondolkozás nélkül teljesítették köteleességüket! Azt sem nézték, hogy kitől jött a parancs, tudták, hogy veszélyben a haza, annak megmentése volt az első köteleesség!

Karcsi: Értem, azt hiszem, most már hozzáfoghatunk a dolgozat megírásához.

Pista: Igen. Csak még egyet ne felejtünk el! A márciusi ifjak között ott voltak a pirossapkások, Damjanichnak, a harcosok győzhetetlen hősének ifjú zászlóaljai, amelyek csupa lelkes fiatalokból állottak. Ha kemény harcra volt kilátás, ők, a harmadik és kilencedik honvédezászlóalj kerültek először az ellenség

elé! Ahol pedig ők harcoltak, ott nem volt kétséges a győzelem! Lám, a demokráciában is van különbség ember és ember között! Ezt a különbséget azonban nem a születés, öröklött rang vagy vagyon teszi, hanem a hazának tett nagyobb szolgálat! Így lettek ezek a legifjabb honvédek a szabadságharc legdicsőbbjei, a nagyobb munka, a lelkebb kötelességteljesítés által!

Karcsi: Köszönöm, megértettem! Nekünk, fiataloknak kell előljárnunk a munkában, a kötelesség teljesítésében, hiszen magunknak építjük fel ezt a hazát romjaiból, mi fogjuk élvezni a most felépítendő Magyarország szebb, boldogabb jövőjét!

Pista: Úgy legyen!

TANÍTÁSOK — VÁZLATOK.

1947. március 2. hete.

Általános iskola II. osztály

A tanítás anyaga: Pósa Lajos: A pacsirta című költeménye.

I. *Előkészítés.* a) Számonkérés. Az elmúlt órán tárgyalt olvasmány számonkérése.

b) Érdeklődés-keltés. Milyen ünnepre készülünk? Minek az ünnep március 15? Miért örülünk a szabadságnak a hosszú tél után?

c) Célkitűzés.

II. *Tárgyalás.* a) A költemény bemutatása.

A PACSIRTA.

„Gyere ide, szállj ide,
Te dalos pacsirta!
Nézd csak, nézd, milyen szép
Aranyos kalitka!

Jobb lesz itt, ha mondom,
Mint kicsi fészkedben,
Úgy élsz majd, éledegélsz:
Kis király se szebben.

Minden, amit kívánsz,
Teljesül egyszerre,
Szép ezüst vályúból
Ihatol kedvedre.

Nem csinálsz egyebet,
Te dalos madárka:
Csak dalolsz énnekem,
Ennyi lesz az ára!”

„Köszönöm, jó fiú,
Nem kérek belőle!
Jobb nekem szegényen
A szabad mezőbe!”

Nem fényes a fészkem,
Mint az a kalitka,
Boldogabb a rögben
Mégis a pacsirta.

Fölszállok a porból
Lebegő szárnyamon,
Hirdetem a tavaszt
Szívemből, szabadon.

Dalom nem eladó,
Imádság az nékem!
Szadságdalommal
Az Istent dicsérem!

(Pósa Lajos.)

b) A költemény által keltett élmények megbeszélése.